

ПЕДАГОГИЧЕСКИ МОДЕЛ ЗА РЕАЛИЗИРАНЕ НА САМОСТОЯТЕЛНАТА РАБОТА НА УЧЕНИЦИТЕ В ОБУЧЕНИЕТО ПО „ДОМАШЕН БИТ И ТЕХНИКА“

Радостина Георгиева

ОУ „Пејо Крачолов Яворов“ – с. Стефаново

Резюме. Централно място в учебно-възпитателната работа заема използването на придобитите знания, умения и навици. Своите знания, умения и навици децата влагат в самостоятелни дейности по изработване на изделие, имитирайки творческа дейност, и по този начин създават нови знания, умения и навици. В началото на учебната година при работа по темите от учебната програма преобладава репродуктивната дейност, т.е. учителят показва изделието и децата се стремят да го изработят по посочения начин. С натрупване на достатъчно знания, умения и навици се увеличава дялът на самостоятелната работа на учениците и активната им роля в процеса на обучение по „Домашен бит и техника“. Самата практическа дейност трябва да се организира така, че в рамките на един учебен час да се достигне до получаване на краен продукт, като в същото време дейността да носи в себе си богат информационен заряд.

Keywords: primary school, craft activities

Обучението по „Домашен бит и техника“ в първи клас поставя началото на системно овладяване на трудови умения и навици, които съпътстват човека през целия му живот, и изграждането на технологична грамотност и компетентност у учениците като съществен елемент на тяхната култура и общообразователна подготовка (Vitanov, 2003).

Централно място в учебно-възпитателната работа заема използването на придобитите знания, умения и навици. Това използване не става само в практическата дейност на учениците, а и в теоретичната им дейност, когато се появяват нови проблеми и те се стремят по пътя на евристичното мислене да ги решат самостоятелно (Andreev, 1996).

В първи клас децата постъпват в училище с богат сетивен опит, натрупан хаотично през първите години от живота им. Своите знания, умения и навици те влагат в самостоятелни дейности по изработване на изделие, имитирайки творческа дейност, и по този начин създават нови знания, умения и навици.

Детският опит трябва да бъде систематизиран и насочен към алтернативни решения. Алтернативният подход трябва да се приложи не само при вземане на решения, но и при избор на пътища за реализиране на дадена тема, както и чрез разглеждане на обекта от различни страни.

Проявената в урока самостоятелност дава благоприятно отражение върху използването на различни форми на работа извън урока, т.е. на такива форми, които допринасят за засилване на самообучението, и по този начин за изграждане на всеки ученик като „активен субект в учебната дейност“.

Естествено, в началото на учебната година, при работа по темите от учебната програма, преобладава репродуктивната дейност, т.е. учителят показва изделието и децата се стремят да го изработят по посочения начин. С натрупване на достатъчно знания, умения и навици се увеличава делът на самостоятелната работа на учениците и активната им роля в процеса на обучение по „Домашен бит и техника“.

Познавателната самостоятелност на учениците може да бъде активизирана чрез овладяване на знания за:

1. Основните материали, с които работят. Например при работа с хартия, дървесина, пластмаса се обсъжда и коментира от какво се получават, как се обработват, за какво се използват в бита и в живота на човека. Или при работа с конци и платове се коментират видовете и какво се изработва с тях. Пред учениците възникват такива специфични проблеми, като: какъв вид плат е най-подходящ за изработване на избрания предмет; какви видове шевове и бодове да се използват с оглед здравината и естетическия му вид.

2. Практическо приложение на изработените изделия и модели. Например изделията служат и за игра, и като дидактически материали, и в бита им.

3. Познавателната самостоятелност поставя основите на техническата им култура. Например в учебника по „Домашен бит и техника“ за I клас на Л. Витанов и Г. Иванов в темата „Домашните електрически уреди“ е посочен начинът за работа с касетофон (Vitanov, 2003).

Освен това се анализира работата и на други електрически уреди, които се използват в дома; кои от тях работят чрез електрически ток и кои чрез батерии.

Познавателната самостоятелност провокира чрез тестовите въпроси в темите – „Как се движат играчките“; „Неволята учи“; „В магазина“; „Нашите дрехи“; „Стради и жилища“, и чрез изследователски задачи в темите „В страната на грешките“, „Дървесина“, „Минипарк“.

Самостоятелността стои в основата на екологичното възпитание чрез темите: „Грижи за цветята“; „Билки и природни материали – събиране, сушене, съхраняване“. Разнообразието от теми също активизира познавателната самостоятелност на учениците. За всяка тема от четирите обобщени теми („Конструиране и моделиране“, „Работа с материали и модули“, „Техника“, „Грижа за цветя и билки“) те трябва да преосмислят

собствения си опит, да подбират необходимите за случая знания и на тази база да ги надграждат и обогатяват не само в I клас, а и през следващите години.

Всички тези идеи за активизиране на познавателната самостоятелност на учениците в I клас при добра подготовка на учителя могат да бъдат осъществени успешно във всяка тема.

Табличното представяне е потвърждение на казаното дотук.

Таблица 1

Обобщени теми	Урочни теми	Задачи за самостоятелна работа
Конструирани и моделирани	Жилища на животни. Къщичка. Знамена. Седмична програма. Шапка. Сгради и жилища. Театър на пръсти. Четало и сметало. Човече. Иде пролет. Празник на буквите. Великден.	Да подрежда работното си място. Да изрязва с ножица по права, крива и начупена линия. Да оцветява по дадени критерии. Да сгъва по инструкция. Да лепи. Да моделира с елементи от хартия. Да оценява изработените изделия. Да открива липсващи или погрешно поставени части, елементи и др. Да изработва опростени изделия.
Работа с материали и модули	Да се запознаем. Аз се казвам... Стоножка. Вълшебства от хартия. Пликче за изрезки. Дървесина. Минипарк. Коледна картичка. Нова година. Нашите дрехи. Мартеница. За празника. В магазина. От нашата градина. Весели животни.	Да описва от какво са изработени изделията. Да изрязва, оцветява, лепи, моделира. Да измерва с линия, шаблон, педя, сламки и др. Да свързва елементи и модули (кутии, природни материали, текстил). Да преплита и зашива елементи от текстил. Да обработва, комбинира и смесва хранителни продукти.
Техника	Осветление за театъра. Колелата в помощ на човека. Автобус. Телефон. Неволята учи. Поправки и ремонти.	Да изработва изделия от подръчни материали. Да събира информация (рисушки, снимки) по тема и проблем. Да знае различни начини за задвижване и управление.

	Полезни машини. Домашни електроуреди. Движещи се играчки. Пумпал. Състезание с колички. В страната на грешките.	Да моделира, чертае, оцветява. Да прави и прослушва записи.
Грижа за цветята и билките	Грижи за цветята. Билки и природни материали. Торбичка.	Да полага грижи за цветята. Да събира и съхранява билки. Да изработва торбичка за билки. Да оценява по дадени критерии.

Учебното съдържание по „Домашен бит и техника“ в първи клас дава добри възможности за развитие на познавателната самостоятелност и активност на малките ученици чрез встъпителната беседа, при която децата самостоятелно достигат до необходимия извод; чрез работата с учебника; чрез самостоятелната практическа работа; при реализиране на готовите изделия и обобщаване на самостоятелната дейност. Тези качества трябва да са движеща сила не само в обучението по „Домашен бит и техника“. Благодарение на тях усвоените знания, умения и навици са трайни и е възможно приложението им в различни ситуации.

Самата практическа дейност трябва да се организира така, че в рамките на един учебен час да се достигне до получаване на краен продукт, като в същото време дейността да носи в себе си богат информационен заряд.

План-конспект на урок по „Домашен бит и техника“ за първи клас

ТЕМА: ТЕЛЕФОН

ОБОБЩЕНА ТЕМА: ТЕХНИКА

ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ:

1. Разбиране ролята на комуникациите и комуникационната техника в живота на човека.
2. Формиране на умения за конструиране и моделиране с отпадъчни материали.
3. Формиране на умения за сглобяване и свързване неподвижно на две или повече части от хартия или друг материал.
4. Развиване способностите им за правилен избор на телефон при възникване на произшествие.
5. Възпитаване на културно поведение по време на контактите по телефона.
6. Възпитаване на чувства на отговорност и компетентност по отношение използването на специалните телефони за връзка.

МАТЕРИАЛИ И ИНСТРУМЕНТИ: пластмасови чашки от кафе или сок, конец, игла, ножица, тиксо, клечка от кибрит, ластик, найлонова торбичка.

КЛЮЧОВИ ДУМИ: комуникация, телефон, проводник.

ХОД НА УРОКА

Урокът започва с гатанката:

„Имам един приятел,
нито се радва, нито се мръщи –
денем и нощем кротува,
уж двамата тихо говорим,
а надалеко, надалеко се чува“.
Що е то?
(телефон)

На дъската са сложени снимки на различни телефонни апарати.

Учениците трябва да ги разпознаят и да отговарят на следните въпроси: „Как бихме се свързали, ако нямаше телефони? Как са общували хората преди изобретяването им?“.

Дава им се информация, че преди хиляди години хората са общували, когато били един до друг или като си сигнализирали чрез димни и звукови сигнали или биене на барабан. Съобщава им се, че този полезен апарат е изобретен преди повече от 100 години от Александър Бел. Сравняват общото и различното между стационарен и мобилен телефон. Обръща се внимание на възможностите за безплатно набиране на телефоните на полицията, пожарната и „Бърза помощ“, като се акцентира на телефон 112, който е единен европейски телефон за спешни и аварийни обаждания.

- Избира се без код от всички мобилни оператори и фиксирана мрежа.
- Може да бъде избран и от мобилен телефон със заключена клавиатура.
- Телефон 112 е денонощен и безплатен.

Беседва се върху това как трябва да се водят разговорите и какви правила трябва да се спазват. Набляга се на учтивостта и добрите обноски, като се акцентира на обществената значимост на институциите като полиция, пожарна и „Бърза помощ“. Когато се обаждат на тези телефони или вече на единния за цялата страна – 112, е необходимо да бъдат максимално ясни и точни при съобщаването на информацията. Следва работа с учебника – „С кого момчето се свързва, като звъни на телефон 160 и защо? Какъв би могъл да бъде разговорът им? Кои са другите най-важните телефонни номера, които човек не трябва да забравя и винаги да помни?“.

Демонстрират се трите посочени технологии за неподвижно свързване:

- чрез игла и конец;

- чрез тиксо;
- чрез кибритена клечка.

Показва се последователността на изработването на телефоните. Следва самостоятелната работа, при която всеки ученик сам избира коя технология да използва при закрепването на концата към чашката. Пояснява се, че за успешна връзка концът трябва да е опънат. За по-бързите е допълнителната задача, при която от пластмасова чашка, парче найлон и ластик учениците могат да изработят „барабан“ или „китара“, за да извлекат от него звуци.

Провеждат се импровизирани телефонни разговори от няколко ученици, спазвайки изискванията за културата на общуване.

ИГРА: „На кого ще позвъниш, ако...“:

- си забравил домашното;
- възникне пожар;
- ти стане много лошо;
- искаш да играеш, а си нямаш другар;
- непознат позвъни и ти си сам вкъщи.

Организира се изложба от изработените модели, оценяват се по различни показатели и се прави преценка за работата през часа.

Учениците почистват работните си места.

Самостоятелната работа по „Домашен бит и техника“ се нуждае от правилно планиране, от оперативен контрол и ръководство от страна на учителя, за да може да се оползотворят познавателните ѝ възможности, за да допринесе тя за цялостното развитие на ученическата личност.

За да бъде резултатна познавателната дейност на учениците, учебното съдържание трябва да осигурява системност на знанията и уменията, да позволява комплексно решаване на възпитателните и познавателните задачи.

REFERENCES / ЛИТЕРАТУРА

- Andreev, M. (1996). *Protsetsat na obuchenieto*. Sofia: Didaktika [Андреев, М. (1996). *Процесът на обучението*, София: Дидактика]
- Vitanov, L. (2003). *Kniga za uchitelya po DBT za parvi klas*. Sofia: Prosveta. [Витанов, Л. (2003). *Книга за учителя по ДБТ за първи клас*. София: Просвета]

PEDAGOGICAL MODEL FOR IMPLEMENTATION OF INDEPENDENT EXERCISES IN CRAFT AND STEM ACTIVITIES

Abstract. Building on existing knowledge, skills and habits is essential for the educational process. The pupils use such knowledge and habits for acting in individual activities such as crafting an object while imitating creative activity and thus gaining new knowledge and skills. At the beginning of the school year the teacher mainly shows how and children tend to make their craft work as demonstrated. With gaining additional knowledge increases the percentage of individual pupils' work and their active role in the learning process at Household Activities subject. The practice activities should be organized in a way that - within one lesson, to be possible to be manufactured a complete product as part of activities full of practical information..

✉ **Ms. Radostina Georgieva**
„Peyo Kracholov Yavorov“ Primary School
9360 Stefanovo, Bulgaria
E-mail: stefaniq_27@abv.bg